

Bijlage 1: Toelichting maatregelen KRW-impulsprogramma HHNK 2024-2027 (24.0673636)

Hieronder volgt per thema een nadere toelichting op de maatregelen in het KRW-impulsprogramma en hun beoogd effect.

Onderzoek

De impulsmaatregelen richten zich vooral op de chemische waterkwaliteit. Vanuit de KRW-toetsing die is uitgevoerd in 2023 kwam naar voren dat 27 stoffen in één of meer KRW-waterlichamen niet voldoen aan de waterkwaliteitsnormen. We hebben per stof de beschikbare informatie vanuit monitoring bijeengebracht, verkend wat mogelijke bronnen zijn en wat ons handelingsperspectief is. Vervolgens hebben we een aanpak bepaald. In de eerste helft van 2024 heeft landelijk ook een verkenning plaatsgevonden van probleemstoffen. De resultaten hiervan zijn verwerkt in onze aanpak. We maken factsheets per stof en verwerken de inzichten in een emissiereductieplan, wat we jaarlijks actualiseren.

Toxische druk gaan we inzetten als een indicator voor de gezamenlijke toxiciteit van stoffen in ons gebied. In 2018 is de toxische druk voor ons gebied bepaald in het kader van de Watersysteemanalyses Waterkwaliteit. We gaan de toxische druk opnieuw berekenen met de vernieuwde methodiek vanuit de Kennisimpuls Waterkwaliteit. De berekeningen houden we daarna actueel op basis van recente meetgegevens.

Via nader onderzoek brengen we voor enkele stoffen die slechts in een paar gebieden normoverschrijdend zijn de bron en het handelingsperspectief in kaart.

Ook voor probleemstoffen die via de waterketen in het oppervlaktewater komen (rioolwaterzuiveringsinstallatie of regenwaterlozingen) gaan we nader onderzoek verrichten naar de bronnen en de benodigde aanpak. Daarnaast inventariseren we mogelijkheden en de impact van het verhogen van het zuiveringsrendement van RWZI's vooruitlopend op de herziening van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater.

De bronanalyse voor nutriënten die wij circa 10 jaar geleden voor 42 van de 51 KRW-waterlichamen hebben uitgevoerd is verouderd. Deze actualiseren op basis van nieuwe inzichten. We bekijken de mogelijkheden om daarbij ons gehele beheergebied te betrekken. Ook willen we de restopgave laten bepalen die overblijft na uitvoering van vigerend beleid.

We treffen maatregelen in ons gehele watersysteem. Ons doel is om overal gezond water te bereiken. De effecten meten we echter op een aantal locaties binnen KRW-waterlichamen. We verkennen mogelijkheden om reeds geplande en eventueel aanvullende maatregelen uit te voeren in de KRW-waterlichamen zelf. De toestand op de meetpunten is namelijk bepalend voor het KRW-doelbereik.

De doelen die we hanteren voor de KRW-waterlichamen hebben we via Regionaal Waterprogramma van de provincie Noord-Holland ook van toepassing laten verklaren op het overig water in het bijbehorend toestroom-/rapportagegebied. Het gaat daarbij om een inspanningsverplichting in plaats van een resultaatverplichting. Veel waterbeheerders hebben voor ecologie aparte doelen voor overig water, omdat deze kleinere waterlopen een ander potentieel kunnen hebben. Voorafgaand aan de volgende planperiode die start vanaf 2028 evalueren we de doelen voor overig water. We kijken hierbij onder andere naar kleine polders die nu doelen hebben die gericht zijn op grote kanalen of grote meren.

Monitoring

Via aanvullende monitoring gaan we probleemstoffen die zijn gemeten op toestand- en trendmeetpunten¹ meten in individuele KRW-waterlichamen (operationele monitoring). Zo weten we waar in ons gebied deze stoffen ook echt normoverschrijdend zijn.

Diverse zware metalen en ammonium komen in ons beheergebied verhoogd voor vanwege een natuurlijke achtergrondconcentratie in de bodem. Landelijk wordt gewerkt aan nieuwe uitgangspunten hoe we dit kunnen verwerken in de KRW-toetsing. Wij volgen deze ontwikkeling en zullen de consequenties in kaart brengen voor ons gebied, zodra de nieuwe aanpak beschikbaar is.

Een aantal stoffen kunnen niet goed worden gemeten. Dit kan te maken hebben met bijvoorbeeld een hele lage norm, snelle omzetting naar andere stoffen of het ontbreken van geschikte analysetechnieken. Als alle metingen van stoffen zich onder de rapportagegrens bevinden krijgen ze als oordeel 'niet toetsbaar'. We weten dan niet of de stof een probleem vormt voor de waterkwaliteit. Het aantal niet-toetsbare stoffen willen we terugbrengen. Daartoe vragen we van Waterproef inzet op het ontwikkelen van nieuwe/betere analysetechnieken voor deze stoffen.

Voor stoffen die ophopen in de voedselketen, waaronder drie PAK's², enkele zware metalen en dioxines, is biota-monitoring³ in opkomst. HHNK werkt samen met andere waterbeheerders aan toepassing van deze methode voor ons gebied.

Resultaten van monitoring willen we beter gebruiken binnen onze werkprocessen van beleid, beheer, vergunningen, toezicht en handhaving. Het gaat daarbij zowel om snelle signalering bij hoge waarden, als om jaarlijkse evaluatie en rapportage.

Riolering/zuivering

Om meer zicht te krijgen op de bijdrage van RWZI's als bron van chemische stoffen in oppervlaktewater gaan we influent en effluent hierop bemonsteren. Het gaat daarbij in ieder geval om probleemstoffen in het ontvangende waterlichaam van de RWZI. Deze meetverplichting leggen we vast in een maatwerkvoorschrift voor de betreffende RWZI's. Indien uit de verkenning blijkt dat hogere zuiveringsrendementen haalbaar zijn leggen we dit ook in een maatwerkvoorschrift vast. We stemmen de aanpak van probleemstoffen ook af met de omgevingsdiensten in relatie tot indirecte lozingen. De provincie gaat regels opstellen over lozingen op de riolering. Dit biedt een juridisch kader voor de inzet van gemeenten en omgevingsdiensten op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving op indirecte lozingen.

Doelbereik (juridisch)

De status van onze waterlichamen moet beter worden onderbouwd in het Regionaal Waterprogramma van de provincie (kunstmatig of sterk veranderd). Deze actie ligt bij de provincie en wij hebben daarin een adviesrol.

Ondanks het feit dat we er alles aan doen om de KRW-doelen te behalen is de verwachting dat er parameters en stoffen zullen zijn die in 2027 (nog) niet aan de doelen voldoen. Samen met het Rijk en andere waterbeheerders bereiden we ons voor op de eindverantwoording hierover. We verkennen de mogelijkheden voor doelverlaging (ecologie) en inzet van uitzonderingsgronden vanuit de KRW. Voor enkele stoffen is er geen handelingsperspectief in beeld. Daarvoor gaan we motiveren waarom het niet mogelijk is om de huidige toestand te verbeteren.

¹ Dit betreft 5 representatieve meetpunten in ons gebied.

² PAK's zijn stoffen die vooral vrijkomen bij verbrandingsprocessen.

³ Bij biota-monitoring wordt de hoeveelheid van een stof bepaald die aanwezig is in waterorganismen, zoals vissen.

We bouwen een KRW-dossier op om onze inzet voor de KRW te kunnen verantwoorden. De opzet hiervan ontwikkelen we samen met andere overheden binnen het deelstroomgebied Rijn-west.

Volgens de KRW moeten maatregelen binnen de eerste 3 jaar van de planperiode operationeel zijn (eind 2024). De uitvoering van ons maatregelenpakket is uitgesmeerd over de volledige planperiode (tot en met 2027), net als dat van de andere waterbeheerders, provincies en het Rijk. Veel maatregelen zijn in voorbereiding of uitvoering, maar het is niet haalbaar om verder te versnellen. Landelijk wordt gekeken naar de bedoeling van deze bepaling en mogelijke consequenties.

Beleid en instrumentarium

De KRW vraagt ons alles uit de kast te halen om de waterkwaliteit te verbeteren. Tot nu toe hebben we ons met name gericht op inrichtings- en beheermaatregelen. Voor emissie maatregelen keken we vooral naar het Rijk en stimuleerden we bovenwettelijke maatregelen in de landbouw. Een van de aanbevelingen vanuit de juridische quickscan is om ons juridisch instrumentarium meer te gaan inzetten. Samen met de provincie gaan we daarom een verkenning uitvoeren naar de mogelijkheden om regionaal nieuwe instrumenten in te zetten vanuit de Omgevingswet. Denk hierbij aan ruimtelijke maatregelen (door provincie of gemeenten) of aan maatwerkregels of -voorschriften. We brengen in deze verkenning in beeld wat we met deze instrumenten kunnen regelen, hoe we ze kunnen inzetten en -voor zover in te schatten- wat de verwachte impact is. De resultaten van de verkenning worden gedeeld met het bestuur. Of deze instrumenten vervolgens worden ingezet is een bestuurlijke keuze.

Sommige lozingssituaties die ongewenst zijn voor de waterkwaliteit zijn zodanig talrijk of complex dat een projectmatige aanpak nodig is om deze op te lossen. Voorbeelden hiervan zijn woonboten en huishoudelijk afvalwater van groepsaccommodaties. Binnen deze projectmatige aanpak vindt afstemming plaats over de inzet van gemeenten, omgevingsdiensten en lozers. Bovendien vindt er coördinatie plaats op de inzet van handhaving.

De KRW staat niet toe dat de toestand van de waterkwaliteit achteruitgaat, ook niet tijdelijk. Dit vraagt van ons om de KRW mee te nemen in alle plannen en besluiten van HHNK. We moeten kunnen verantwoorden hoe met dit belang is omgegaan. Hiervoor is binnen de organisatie behoefte aan kennis en handvatten. Voor chemie kunnen we gebruik maken van bestaande methodieken. Voor ecologie ontwikkelen we samen met Stowa en andere waterschappen een toetsingskader. Dit is naar verwachting begin 2025 gereed. Waar nodig passen we de Waterschapsverordening hierop aan. Het gaat in eerste instantie bijvoorbeeld om bescherming van natuurvriendelijke oevers en rietoevers, om lozingsregels of het implementeren van de wettelijk verplichte waterbodemittoets. Later volgen mogelijk nog andere aanpassingen. Voor complexe vraagstukken richten we een KRW-loket in, waarmee we zorgen voor een centraal kennispunt voor de diverse werkprocessen.

Uitvoering & Handhaving

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) zijn een belangrijk onderdeel van het waterkwaliteitsbeheer. Veel lozingen en emissies zijn tegenwoordig gereguleerd via algemene regels. Voor bepaalde lozingen geldt nog wel een vergunningplicht. We zorgen dat deze vergunningen actueel zijn en blijven, rekening houdend met KRW-probleemstoffen.

Voor een goede naleving van de regels is het belangrijk om toezicht te houden en waar nodig handhaving in te zetten. We prioriteren onze inzet met de risicoanalyse van de VTH-taken. In het jaarlijkse uitvoeringsprogramma houden we rekening met de opgaven vanuit de KRW, zoals KRW-probleemstoffen.

Om beter grip te krijgen op VTH als geheel is het wenselijk om de dossiers van vergunningen en inspecties aan elkaar te koppelen en meer aandacht te geven aan het bijhouden hiervan.

We gaan periodiek (minimaal jaarlijks) de VTH-aanpak afstemmen met andere toezichthouders, zoals NVWA, de Omgevingsdiensten en milieupolitie. Het gaat daarbij om KRW-opgaven, KRW-probleemstoffen, gewasbeschermingsmiddelen en eventuele opkomende stoffen.

Beheer Watersystemen

Ter voorbereiding op baggerwerkzaamheden voert HHNK standaard waterbodemonderzoek uit. Voortaan gaan we hierbij meer rekening houden met KRW-probleemstoffen. Bij baggeren tot aan of dieper dan de vaste bodem onderzoeken we of hierbij stoffen vrij kunnen komen. Zo krijgen we beter inzicht in de waterbodem als bron en mogelijke impact van baggerwerkzaamheden op de chemische waterkwaliteit. Data van monitoring en toetsing vanuit KRW en waterbodemonderzoek gaan we koppelen en periodiek afstemmen (naast KRW ook gewasbeschermingsmiddelen en opkomende stoffen).

Bagger op de waterbodem kan een bron zijn van nutriënten. In de prioritaire KRW-gebieden, waar we streven naar helder soortenrijk water en ook in meren en plassen verkennen we de meerwaarde van een ander baggerbeheer voor de waterkwaliteit. In de andere gebieden is nutriëntenbelasting waarschijnlijk dusdanig hoog dat het effect minimaal of slechts tijdelijk is.

In de polder Westzaan is zowel in de landbodem als in het oppervlaktewater een normoverschrijding van lood als gevolg van vroegere industriële activiteiten. De gemeente Zaanstad is de landbodem aan het saneren. In overleg met de gemeente willen we een plan van aanpak opstellen om de vervuiling in de waterbodem in beeld te brengen. Vervolgens onderzoeken we of sanering van de waterbodem kan bijdragen aan verbetering van de waterkwaliteit en haalbaar is.

Grondzaken

Door onze eigendommen KRW-proof te beheren geven wij het goede voorbeeld. Een deel van onze eigendommen zijn via pacht in beheer bij anderen. We onderzoeken of de KRW-belangen voldoende zijn geborgd in de pachtcontracten. Waar nodig en mogelijk implementeren we veranderde regels vanuit nieuwe pachtwetgeving in deze contracten.

Daarnaast stimuleren we onze pachters gebiedsgericht om emissiebeperkende maatregelen te treffen via gratis onafhankelijke coaching vanuit het Landbouwportaal Noord-Holland.

Communicatie

De laatste tijd was HHNK regelmatig negatief in het nieuws als het gaat om waterkwaliteit. Daardoor blijft onderbelicht wat we allemaal doen en welke successen we behalen op dit vlak. Dit willen we doorbreken door een nieuwe communicatiestrategie te ontwikkelen. Hiervoor voeren we een nieuwe stakeholderanalyse uit en bepalen hoe HHNK zich wil profileren op het gebied van gezond water.

Door informatie/belangrijke documentatie over het effect gezond water actief openbaar te maken kunnen we proactief laten zien hoe wij invulling geven aan onze rol en taken. Dit is al gebruikelijk bij onderzoeks- en monitoringsrapportages. We gaan inventariseren hoe we dit breder kunnen invullen.

Twee communicatieacties pakken we nu al op. We werken aan een dashboard voor gewasbeschermingsmiddelen. Hiermee kunnen we actuele meetgegevens op eenvoudige wijze inzien en meenemen in onze afstemming over de waterkwaliteitsopgaven met de landbouw.

Daarnaast ontwikkelen we een dashboard voor de KRW, waarmee overzichtelijk in beeld wordt gebracht wat per gebied de toestand is voor alle KRW-parameters en stoffen en wat de trend is.

Grondwater

Om grondwater als bron van watervervuiling te voorkomen gaan we de landelijke handreiking 'Natuurlijke lozing van verontreinigd grondwater op oppervlaktewater' toepassen. Hierover maken we afspraken met de omgevingsdiensten.

Vervuiling van oppervlaktewater met stoffen via (peilgestuurde) drainage in of ontwateringsgreppels op percelen willen we voorkomen door hiervoor regels op te stellen. Het gaat hierbij onder andere om ammonium.